

MONITORISH

VII/1 • 2005

Revija za humanistične in družbene vede
Journal for the Humanities and Social Sciences

IZDAJA:

Institutum Studiorum Humanitatis, Fakulteta za podiplomski humanistični študij, Ljubljana

PUBLISHED BY:

Institutum Studiorum Humanitatis, Ljubljana Graduate School of the Humanities

KAZALO / CONTENTS

PETJA GRAFENAUER KRNC	5–24
Postmedijska slika: množični mediji v slovenskem slikarstvu zadnjega desetletja / <i>The Post-Media Picture: The Mass Media in the Slovene Painting of the Last Decade</i>	
NADJA GNAMUŠ	25–42
Podivjani diskurz (1. del) / <i>Raging Discourse (Part 1)</i>	
MATEJ HRIBERŠEK	43–68
Razmere na področju klasičnega šolstva v obdobju 1945–1958 / <i>The Situation of the Classical Schools in the Years 1945–1958</i>	
Ieva LAURAITYTE	69–92
Problematic Value Judgements in History Textbooks / <i>Problematične vrednostne sodbe v zgodovinskih učbenikih</i>	
MARTIN JAIGMA	93–112
The Social Mobility of Estonian Jewish Intelligentsia Between the Two World Wars: Jewish Students at Tartu University / <i>Socialna mobilnost estonskih židovskih intelek- tualcev med obema svetovnjima vojnama: židovski študentje na univerzi v Tartuju</i>	
TADEJ PRAPROTNIK	113–138
Kdo smo online? Nekateri kontekstualni dejavniki računalniško posredovane komunikacije / <i>Who Are We Online? Some Contextual Factors in Computer-Mediated Communication</i>	
SRDJAN JANČIĆ	139–156
Psihoanalitiška interpretacija parapsiholoških pojava: semiološki osvrt / <i>Psiho- analitična interpretacija parapsiholoških pojavov: semiološki pristop / The Psycho- analytical Interpretation of Parapsychological Phenomena: A Semiological Approach</i>	
DRAŽEN A. ŠUMIGA	157–170
Frommovo pojmovanje religije / <i>Fromm's Concept of Religion</i>	
MAJA SUNČIČ	171–190
Antika v Ljubljani / <i>Antiquity in Ljubljana</i>	

PETJA GRAFENAUER KRNC

Postmedijska slika: množični mediji v slovenskem slikarstvu zadnjega desetletja²

“Moje odkritje bo umetnostim dodalo nov impulz ... ne le, da ne bo oškodovalo tistih, ki jih ustvarjajo, ampak jim bo naredilo veliko uslugo.”

Louis-Jacques-Mande Daguerre, 1838

Povzetek: V tekstu sem skušala pokazati, da se današnja slovenska slikarska praksa uporabe že ustvarjenih podob v mnogočem razlikuje od preslikavanja podob v zgodovini umetnosti. Delo slikarjev Viktorja Bernika, Žige Kariža, Gorazda Krnca, Arjana Pregla, Mihe Štruklja in Saše Vrabiča vsebuje nekatere značilnosti, ki so prisotne le v prostoru in času, v katerem nastaja. Hkrati je to slikarstvo odvisno od specifičnega trenutka, v katerem je naša družba po vstopu v kapitalistični družbeni red oziroma zahodnoevropsko-ameriško kulturno paradigmo.

Ključne besede: sodobna umetnost, slikarstvo, mediji, fotografija

The Post-Media Picture: The Mass Media in the Slovene Painting of the Last Decade

Abstract: The paper attempts to show that the contemporary Slovene painters' exploitation of ready images differs in many respects from the historical practice of copying existing pictures. The work of the painters Viktor Bernik, Žiga Kariž, Gorazd Krnc, Arjan Pregl, Miha Štrukelj, and Sašo Vrabič contains some characteristics unique to the place and time of its creation. In addition, this type of painting is determined by the particular phase which the Slovene society has entered by adopting the capitalist system and the West European/North American cultural paradigm.

Key words: contemporary art, painting, media, photography

NADJA GNAMUŠ

Podivjani diskurz (1. del)

Izvleček: Reprezentativna sodobna umetnost ostaja polje opozicijskih sil, kritike in odobravanja, kjer je, kot pravi Groys, razlikovanje med umetnostjo in neumetnostjo plod svobodne odločitve umetnika ali posameznih umetnostnih ustanov. Tradicionalni kriteriji obvladanja metjeja, izvedbe, unikatnosti in izvirnosti ne igrajo več vloge pri vrednotenju umetniških del; individualno avro umetnine je nadomestil (družbeni) kontekst. Umetnost zaznamuje vedno pomembnejša vloga njene teorije, ki je v ospredje postavila diskurz o umetnosti, ki je neločljiv od prakse, saj jo dopolnjuje in podpira ter ne več samo pojasnjuje. V prvem delu članka se osredotočam na vprašanje, kdaj in zakaj je prišlo do prevrednotenja v razumevanju umetnosti, na katero skušajo odgovoriti vse teorije postmoderne, ki jih obravnavam v primerjalnem razmerju do teorij visokega modernizma (t. i. formalistične kritike).

Ključne besede: modernizem, postmodernizem, umetnost, teorija

Raging Discourse (Part 1)

Abstract: Representative contemporary art remains a field of oppositional forces, of criticism and approval, where, according to Groys, the distinction between art and non-art is freely determined by the artists themselves or by art institutions. The traditional criteria – mastery of one's métier, skill, uniqueness, and originality – no longer apply to the evaluation of art works; an individual aura has been replaced by (the social) context. Art theory, and hence art discourse, is gaining in importance. The latter, however, is inseparable from practice, which it serves to complement and support, rather than merely interpret. The first part of the paper focuses on when and why the shift in the understanding of art took place – a question which all postmodernist theories have sought to answer. These theories are explored in relation to the theories of high modernism (the so-called formal criticism).

Key words: modernism, postmodernism, art, theory

MATEJ HRIBERŠEK

Razmere na področju klasičnega šolstva v obdobju 1945–1958

Izvleček: Po koncu 2. svetovne vojne se je začel počasen, a vztrajen zaton klasičnega šolstva. Na udaru je bila najbolj gimnazija, še zlasti klasična gimnazija kot njegova glavna nosilka. Klasična izobrazba v novem sistemu ni mogla ali pa tudi ni znala najti svojega mesta. Kljub prizadevanjem za ohranitev pouka klasičnih jezikov ter številnim konferencam in posvetovanjem, posvečenim tej problematiki, je vse kazalo na znatno zmanjšanje ur za oba predmeta. Gonja proti obema klasičnima jezikoma je dosegla vrhunec l. 1958 z ukinitvijo klasičnih gimnazij.

Ključne besede: latinščina, grščina, šolstvo, zgodovina klasičnega šolstva, gimnazije

The Situation of the Classical Schools in the Years 1945–1958

Abstract: After the end of World War II, the classical school system in Slovenia began its slow but persistent decline. The gymnasium, especially the classical gymnasium as its central institution, came under fire. The classical education was not allowed, or perhaps not able, to carve itself a niche in the new political system. Despite their efforts to preserve the teaching of the classical languages, despite the many conferences and consultations dedicated to this problem, the pleaders for Latin and Greek were not successful; both languages were reduced substantially. The campaign against the classical languages culminated in 1958, when classical gymnasia were abolished.

Key words: Latin, Greek, school system, history of classical education, gymnasia

IEVA LAURAITYTE

Problematic Value Judgements in History Textbooks

Abstract: In this article I argue that problematic value judgements in history textbooks are expressed implicitly because of the character of history discourse itself and also because of the discourse of a new ethical universalism. Problematic value judgements in the so-called new democracies in Central and Eastern Europe are quite dangerous because countries that were under regimes of communist dictatorship for years are a priori less sensitive to democratic values. I employ Critical Discourse Analysis (CDA) as one of the theories and also methodologies for the analysis of problematic value judgements in history textbooks. In this article I introduce examples of ethnocentric ideology from Lithuanian history textbooks on the basis of CDA, more specifically on the basis of Van Dijk's scheme of ideological discourse structures.

Key words: discourse, ideology, ideological discourse structures, textbooks

Problematične vrednostne sodbe v zgodovinskih učbenikih

Izvleček: V članku zagovarjam tezo, da se problematične vrednostne sodbe v zgodovinskih učbenikih pojavljajo implicitno zaradi narave samega zgodovinskega diskurza in tudi zaradi normativnega novega etičnega univerzalističnega diskurza. V t. i. novih demokracijah v srednji in vzhodni Evropi so problematične vrednostne sodbe zelo nevarne, ker so države, ki so živele pod komunističnimi diktaturami, a priori manj občutljive za demokratične vrednote. Kritično analizo diskurza (KAD) uporabljam kot eno od teorij in tudi metodologij za analizo problematičnih vrednostnih sodb v zgodovinskih učbenikih. V članku na podlagi KAD oz. na podlagi Van Dijkove sheme ideoloških diskurzivnih struktur navajam primere etnocentrične ideologije iz litovskih učbenikov.

Ključne besede: diskurz, ideologija, ideološke diskurzivne strukture, učbeniki

MARTIN JAIGMA

The Social Mobility of Estonian Jewish Intelligentsia Between the Two World Wars: Jewish Students at Tartu University

Abstract: Estonian Jewish community, historically tiny and scholarly neglected, constituted 0,4% of total interwar Estonian population. Relation between those two numerical indexes – ratio of Jewish population and students – displays that Jews outnumbered relatively any other ethnic student body at Tartu University in the given period. High regard of education, tendencies of “over-schooling” and academic “over-achieving” had been traditional elements in the build-up of Jewish social capital since the age of modernization. Prosopographic study of Jewish students at Tartu University, considering various biographical variables from the archive, aims to define and characterize the social mobility of Estonian Jewish intelligentsia.

Key words: Estonian history, Jewish history, 1918–1940

Socialna mobilnost estonskih židovskih intelektualcev med obema svetovnjima vojnama: židovski študentje na univerzi v Tartuju

Izvleček: Med dvema svetovnjima vojnama je zgodovinsko majhna in akademsko spregledana židovska skupnost v Estoniji obsegala 0,4 odstotka vsega estonskega prebivalstva. Razmerje med številčnostjo skupnosti in udeležbo v izobraževanju kaže, da je bil v tem času delež židovskih študentov relativno višji od deleža študentov katere koli druge etnične skupine na univerzi v Tartuju. Velik pomen izobraževanja, tendence po “nadizobraženosti” in akademskem “preseganju” so bili tradicionalni elementi v gradnji židovskega družbenega kapitala od začetka modernizacije. Prosopografska analiza židovskih študentov na univerzi v Tartuju, ki upošteva različne, arhivsko dostopne biografske spremenljivke, skuša opredeliti in podrobneje razložiti značilnosti družbene mobilnosti estonskih židovskih izobražencev.

Ključne besede: estonska zgodovina, židovska zgodovina, 1918–1940

TADEJ PRAPROTNIK

Kdo smo online? Nekateri kontekstualni dejavniki računalniško posredovane komunikacije

Izvleček: Članek se ukvarja z vprašanjem identitete na internetu, v tako imenovani virtualni realnosti. Internet naj bi posameznikom in posameznicam omogočal spoznavanje novih vidikov naših lastnih osebnosti. Potencial virtualne realnosti dejansko leži v samem procesu redefiniranja identitet, ki je tako tipičen za to realnost. Osredotočamo se na interaktivni vidik računalniško posredovane komunikacije, kjer smo se osredotočili na podobnosti in razlike med sinhronimi in asinhronimi tipi on-line komunikacije. Njune posebnosti in razlike igrajo (vsaj posredno) vlogo pri oblikovanju rabe jezika v RPK.

Ključne besede: identiteta, računalniško posredovana komunikacija, anonimnost, (a)sinhronost, jezikovne rabe

Who Are We Online? Some Contextual Factors in Computer-Mediated Communication

Abstract: The paper deals with the issue of identity in the so-called virtual reality. The Internet should enable the individual to discover new aspects of his/her own personality; indeed, the very potential of virtual reality lies in its characteristic process of redefining identities. The focus is on the interactive aspect of computer-mediated communication, particularly the similarities and differences between its synchronous and asynchronous types. The peculiarities of each type, as well as the discrepancies between them, help to shape (indirectly at least) the use of language in on-line communication.

Key words: identity, computer-mediated communication, anonymity, (a)synchrony, language use

SRDJAN JANČIĆ

Psihoanalitička interpretacija parapsiholoških pojava: semiološki osvrt

Psihoanalitična interpretacija parapsiholoških pojavov: semiološki pristop

Izveček: V eseju obravnavamo nekatera stališča psihoanalitične psihoterapije glede t. i. parapsiholoških pojavov. Ogledali smo si nekaj primerov pojavov, ki jih psihoanalitiki interpretirajo in s katerimi argumentirajo svoja teoretična izhodišča. Problem interpretacije smo prenesli v semiološke okvire, da bi izpostavili težave in pomanjkljivosti psihoanalitičnega pristopa. Prizadevali smo si pokazati, kako lahko semiologija prispeva k preformulaciji problemov, ki nastajajo pri interpretaciji t. i. parapsiholoških izkušenj.

Ključne besede: interpretacija, psihoanaliza, parapsihološki pojavi, semiologija

The Psychoanalytical Interpretation of Parapsychological Phenomena: A Semiological Approach

Abstract: The paper deals with the approach of psychoanalysis to the so-called parapsychological phenomena. Illustrated by several examples of these phenomena, which have been interpreted and used by psychoanalysts to support their premises, the problem of interpretation is transferred to a semiological framework to reveal the difficulties and inadequacies of the psychoanalytical approach. The analysis seeks to show how semiology may help reformulate the problems which emerge in interpreting the so-called parapsychological experiences.

Key words: interpretation, psychoanalysis, parapsychological phenomena, semiology

DRAŽEN A. ŠUMIGA

Frommovo pojmovanje religije

Izveček: V članku se bom osredotočil na vprašanje religije, etike in humanizma v delih Ericha Fromma. Zanimal me bo odnos humanizma in religije v sami konstrukciji pojma Boga, človeka in sveta, kot treh kategorij tradicionalne metafizike. Osredotočil se bom na Frommov koncept odtujitve in se dotaknil tudi vprašanja odnosa med psihoanalizo in religijo ter skušal nakazati, da med njima ni antagonističnih silnic, vsaj če izhajamo iz tradicije humanizma, da je človek najprimernejša kategorija.

Ključne besede: Erich Fromm, religija, psihoanaliza, humanizem, etika

Fromm's Concept of Religion

Abstract: The article addresses the issues of religion, ethics, and humanism in the works of Erich Fromm. It explores the relation between religion and humanism instrumental in constructing the concepts of God, man, and the world as three categories of traditional metaphysics. Concentrating on Fromm's concept of alienation, it also touches on the relation between psychoanalysis and religion, attempting to show that, at least from the humanist vantage point that man is the primary category, there is no antagonism between the two.

Key words: Erich Fromm, religion, psychoanalysis, humanism, ethics

MAJA SUNČIČ

Antika v Ljubljani

Izvleček: V članku analiziram sodobno uporabo antike v Ljubljani, s posebnim poudarkom na stanju antike v vsakdanjiku od vstopa Slovenije v EU maja 2004. Uporaba antike odseva slovenski imaginarij, zato jo je treba primerjati z uporabo pred (do 1990) in med tranzicijo (1990–2004) v Sloveniji. Po številu prodanih vstopnic je bil leta 2004 v Sloveniji najbolj priljubljen film epski spektakel Troja, leta 2005 pa se je dobro odrezal zgodovinski spektakel Aleksander. V obeh primerih lahko opazujemo mednarodno porast uporabe antike v popularni kulturi. Pri opazovanju razvoja uporabe antičnih imen v Ljubljani pa bomo primerjali stanje v centru in v BTC.

Ključne besede: vsakdanje življenje, potrošništvo, imaginarij, popularna kultura, kulturna dediščina, Argonavti

Antiquity in Ljubljana

Abstract: The paper analyses the contemporary uses of antiquity in Ljubljana, focusing on the development of an antiquity trend in everyday life since Slovenia's accession to the EU in May 2004. Since the uses of antiquity reflect the Slovene national imaginary, they should be compared to those prevailing before and during the period of transition (until 1990 and between 1990 and 2004). According to the box-office figures, the epic spectacle Troy was the most popular movie in Slovenia in 2004, while the year 2005 witnessed the considerable success of the historical spectacle Alexander. The popularity of the two movies attests to the use of antiquity as an international trend. Examining the use of ancient names in Ljubljana, the paper compares trends in the centre of Ljubljana (the old town) to those in the Ljubljana Business and Trade Centre (BTC).

Key words: every day life, consumerism, imaginary, popular culture, cultural heritage, Argonauts